Vaikeso ežero piliakalnis ypač įdomus dėl to, kad tai vienintelis šiuo metu žinomų to laikotarpio Lietuvos piliakalnių, įrengtų ežero saloje.

RENAVO (MAŽEIKIŲ RAJ.) PILIAKALNIS

VITAS VALATKA

Renavo piliakalnis yra Mažeikių raj., Židikų apyl., 1,5 km nuo Renavo tarybinio ūkio centro, Varduvos upės kilpoje. Iš trijų pusių jį supanti Varduva, pastačius Renavo hidroelektrinę, ardo piliakalnio šlaitus. Nuo dabartinio vandens lygio 200 m^2 dydžio piliakalnio aikštelė yra pakilusi 5,5 m. Pagal piliakalnio vakarinį aikštelės kraštą eina 17 m ilgio, 20 m pločio pylimas, kurio aukštis nuo aikštelės pusės yra 1,5 m, o nuo išorinės pusės, kurioje pagal pylimą yra dar iškastas griovys,— 3,4 m.

1972 m. liepos 26—28 dienomis Telšių kraštotyros muziejus piliakalnio pylime ištyrė 24 m^2 ir trijose aikštelės vietose 12 m^2 plotą.

Nustatyta, kad piliakalniui įrengti buvo panaudotas lygus Varduvos apsuptas stačiakrantis aukštokas kyšulys.

Pačioje pylimo apačioje, ant senojo nejudinto miškožemio, buvo atidengtas anglių ir degėsių sluoksnis. Vietomis jo storis siekė net 40 cm, kitur buvo plonesnis — apie 15—25 cm. Nuskutus degėsius, pasirodė, kad čia yra ištisai kirviais nukirstas ir sudegintas miškas. Rasta nemaža tokių anglių gabalų, kuriuose aiškiai matyti kirvio smūgiai. Kertami medžiai buvę nuversti į pietvakarių pusę. Kirsti 12—15 cm skersmens ir plonesni medžiai. Iš nuodėgulių nustatyta, kad čia buvo iškirsta eglės, beržai, ievos, gluosniai ir ypač daug alksnių. Medžiai iškirsti vasarą, nes degėsiuose yra apdegusių lapų. Po iškirstų medžių anglimis kai kur aptikta išlikusi suanglėjusi miško paklotė. Joje gausu smulkių šakučių, pernykščių lapų kotelių, kirvarpų apgraužtų išvartų ir nubirusių žievių.

Ant šitų anglių ir degėsių piltas piliakalnio pylimas. Pradėta pylimą pilti iš aikštelės krašto. Iš pradžių piltas molis su įmaišytais miškožemio ploteliais, o paskui nemaža gryno kieto raudono molio. Jo plotis kai kur siekia 230 cm, o aukštis 30—40 cm. Pylimo šlaitas iš vidaus pusės grįstas 17×11×17, 15×9×5, 9×6×4 cm ir panašaus dydžio akmenimis. Jais išgrįstas 20—30 cm aukščio gana status (apie 50°) pylimo papėdės šlaitas. Tarp akmenų rasta vienintelė šiame piliakalnyje lyg ir grublėtu paviršiumi puodo briaunos šukelė.

Žemėse, kuriomis apipilti degėsiai, rasta išbarstytų kažkokių gyvulėlių ir paukščių kaulų, kai kurie jų nulaužti. Gal būt, šie kaulai yra pylimo statytojų maisto atliekos, išmestos į pylimo že-

mes. Bet galima manyti, kad šie kaulai buvo kažkada kritusių gyvulių ir paukščių ir čia, į pylimą, atnešti kartu su žemėmis.

Toliau pylimas piltas iš gana vienodo molio. Jame įsimaišę miškožemio ir degėsių plotelių. Ypač intensyvių degėsių plotelis buvo supiltas ant raudonmolio sluoksnio išorinio šlaito. Matyt, prieš pradedant kabinti iš būsimo griovio žemes, pirmiausia buvo nukastos sudeginto miško liekanos ir supiltos į pylimą.

Pylimas supiltas iki 160 cm aukščio ir paliktas. Nei vidaus, nei išorės pusės pylimo šlaituose įtvirtinimų neįrengta.

Piliakalnio aikštelėje ištirtame plote po storoku miškožemio sluoksniu jokių žmonių gyvenimo pėdsakų nerasta.

Iš visko matyti, kad piliakalnis nebaigtas įrengti ir niekas jame nei gyveno, nei ilgesnį laiką slėpėsi.

Apie piliakalnio įrengimo laiką galime spręsti tik iš minėtosios ne visai aiškiu grublėtu paviršiumi šukės ir anglių, buvusių pylimo pagrinde. Anglys radiokarboniniu metodu datuotos 1710±90 metų (Vib—21), tai yra apie III a. vidurį.

EKETĖS (KLAIPĖDOS RAJ.) PILIAKALNIO TYRINĖJIMAI 1972 M.

ALGIMANTAS MERKEVIČIUS

Ryšium su vandens saugyklos ant Eketės upelio statyba 1972 m. vasarą Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos instituto archeologai atliko žvalgomojo pobūdžio Eketės piliakalnio tyrinėjimus. Eketės piliakalnis yra 7—8 km į šiaurę nuo Klaipėdos ir apie 2,5—3 km į rytus nuo Kalotės. Tai vienas didžiausių ir gana dažnai literatūroje minimų vakarų Lietuvos piliakalnių [1]. Eketė pirmą kartą paminėta rašytiniuose šaltiniuose 1253 m., kai Kuršo vyskupas Henrikas ir Livonijos ordinas dalijosi Kuršo žemes [2]. Senuosiuose šaltiniuose ji vadinama Akutės, Ekytės vardu [3].

Piliakalnis įrengtas Eketės upelio dešiniojo kranto aukštumos kampe, netoli jo santakos su Danės upe. Piliakalnį Eketė supa iš rytų, pietų ir šiek tiek iš vakarų pusės. Jo šlaitai nuo upelio pusės — 10—15 m aukščio. Iš gamtos kliūtimis neapsaugotos šiaurinės pusės piliakalnio aikštelę puslankiu supa apie 130 m ilgio ir 8—9 m aukščio stačiais šlaitais pylimas. Senesnėje literatūroje

[1] **E. Hollack,** Erläuterungen zur vorgeschichtlichen Übersichtskarte von Ostpreussen, Berlin, 1908, p. 32; **J. Sembritzki,** Geschichte des Kreises Memel, Memel, 1918, p. 4; **P. Tarasenka,** Lietuvos archeologijos medžiaga, Kaunas, 1928, p. 127; **A. Salys,** Die žemaitischen Mundarten.—„Tauta ir žodis", VI, Kaunas, 1930, p. 183; **C. Engel,** Einführung in die vorgeschichtliche Kultur des Memellandes, Memel, 1931, p. 80; **J. Remeika,** Ką kalneliai pasakoja, Klaipėda, 1938, p. 63; А. Меркявичюс, И. Станкус, Раскопки городища Экете,—Археологические открытия 1972 года. Москва, 1973, стр. 376.

[2] **F. G. von Bunge,** Liv-, Est-, und Kurländisches Urkundenbuch, I, Revel, 1853, p. 327; **K. Būga,** Rinktiniai raštai, III, V., 1961, p. 161.

[3] Ten pat, be to, **A. Salys,** min. veik., p. 183.